

ΑΠΛΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

Θεωρώ ότι έχω μόνο μία ανεξάρτητη μεταβλητή X και μία εξαρτημένη μεταβλητή Y .

Αν χρησιμοποιούμε περισσότερες από μία ανεξάρτητες μεταβλητές $(X_1, X_2, \dots, X_n)$, τότε έχουμε πολλαπλή παλινδρόμηση. (Θα μελετηθεί σε επόμενα μαθήματα.)

Υποθέτουμε ότι: Η Y είναι τυχαία μεταβλητή.
Η X παίρνει προκαθορισμένες τιμές, δηλαδή δεν είναι τυχαία μεταβλητή. (Αν θεωρήσουμε την X ως τυχαία μεταβλητή, τότε θεωρούμε πως την έχουμε σταθεροποιήσει σε συγκεκριμένες τιμές.)

Διαθέτουμε δεδομένα (X_i, Y_i) , $i = 1, 2, \dots, n$, έτσι ώστε Y_i να είναι η παρατήρηση που αντιστοιχεί στην τιμή $X = x_i$.

Πρόβλημα: Θέλουμε να προσδιορίσουμε τη βέλτιστη σχέση που συνδέει την Y με τη X . (Για την ακρίβεια, τη σχέση μεταξύ της Y , δεδομένου της X , δοθέντος.)

Η συνάρτηση που ψάχνουμε θα είναι της μορφής $g(Y/X = x) = f(x)$. Η βέλτιστη αυτή σχέση μπορεί να βρεθεί ελαχιστοποιώντας το μέσο τετραγωνικό σφάλμα μεταξύ Y και $f(x)$.

$$\text{Άρα } \min_f E[Y - f(x)] \Rightarrow f(x) = E(Y/X = x).$$

Με βάση τα δεδομένα μας, μπορούμε να εκτιμήσουμε την $f(x)$ με $\hat{f}(x)$, δηλαδή εκτιμήσαμε την $E(Y/X = x) = f(x)$ με $f(x) = \hat{E}(Y/X = x) = \hat{f}(x)$.

Θέτοντας $Y = E(Y/X = x) = f(x)$, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κατά μέσο όρο, η Y έχει τιμή $\hat{f}(x)$.

Για την εκτίμηση της $f(x)$ κάνουμε γραφική παράσταση των (X_i, Y_i) , $i = 1, 2, \dots, n$, με βάση την οποία υιοθετούμε κάποιο μοντέλο για την $E(Y/X)$.

$$\begin{aligned} \text{π.χ. } E(Y/X) &= \beta_0 + \beta_1 \cdot X && (\text{γραμμικό μοντέλο}) \\ E(Y/X) &= \exp(\beta_0 + \beta_1 \cdot X) && (\text{εκθετικό μοντέλο}) \end{aligned}$$

(Σημείωση: Για ευκολία, θα χρησιμοποιούμε Y αντί Y/X και $E(Y)$ αντί $E(Y/X)$.)

ΑΠΛΟ ΓΡΑΜΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ή
ΑΠΛΗ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ

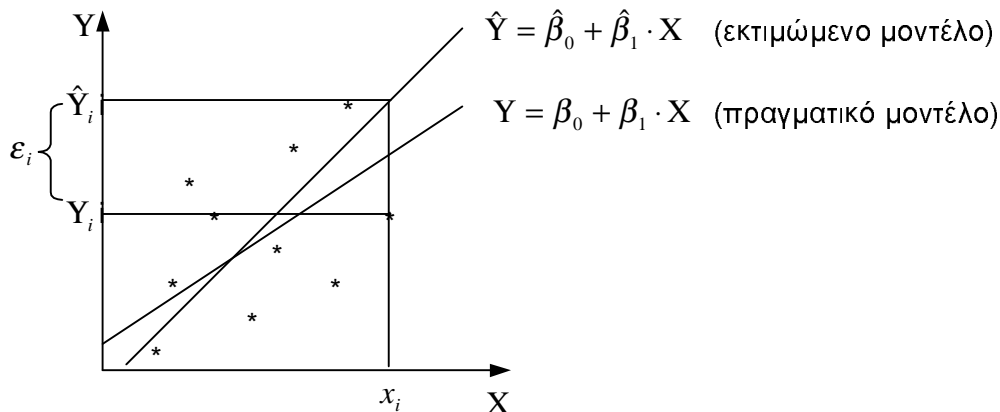
Είναι το μοντέλο με εξίσωση παλινδρόμησης $E(Y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot X$ (1), όπου β_0, β_1 είναι άγνωστοι παράμετροι, οι οποίοι ονομάζονται συντελεστές παλινδρόμησης.

Το μοντέλο ονομάζεται απλό γιατί έχει μόνο μία ανεξάρτητη μεταβλητή X και γραμμικό ως προς τις παραμέτρους β_0, β_1 και ως προς την ανεξάρτητη μεταβλητή X .

Δοθέντος του δείγματος $(X_1, Y_1), (X_2, Y_2), \dots, (X_n, Y_n)$, αναζητώ εκτιμήτριες των παραμέτρων β_0, β_1 .

Ορίζουμε $\varepsilon = Y - E(Y) = Y - \beta_0 + \beta_1 \cdot X \Rightarrow Y = \beta_0 + \beta_1 \cdot X + \varepsilon$ και από την (1) έχουμε ότι $E(\varepsilon) = 0$.

Από αυτό το μοντέλο, έχουμε για κάθε μέτρηση $Y_i = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_i + \varepsilon_i, i = 1, 2, \dots, n$, με $E(\varepsilon_i) = 0$.

Εκτιμούμε τα β_0, β_1 με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων, δηλαδή ελαχιστοποιούμε την ολική απόσταση των τετραγώνων των σφαλμάτων, $\sum_{i=1}^n \varepsilon_i^2$.

Συμβολικά:

$$\min_{\beta_0, \beta_1} \sum_{i=1}^n \varepsilon_i^2 = \min_{\beta_0, \beta_1} \sum_{i=1}^n [Y_i - E(Y_i)]^2 = \min_{\beta_0, \beta_1} \sum_{i=1}^n (Y_i - \beta_0 - \beta_1 \cdot X_i)^2 = \min_{\beta_0, \beta_1} S(\beta_0, \beta_1).$$

Όμως,

$$\frac{\partial S}{\partial \beta_0} = 0 \Rightarrow -2 \sum_{i=1}^n (Y_i - \beta_0 - \beta_1 \cdot X_i) = 0 \Rightarrow \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X} = \bar{Y} \quad \text{και}$$

$$\frac{\partial S}{\partial \beta_1} = 0 \Rightarrow -2 \sum_{i=1}^n (Y_i - \beta_0 - \beta_1 \cdot X_i) \cdot X_i = 0 \Rightarrow \hat{\beta}_0 \cdot \sum_{i=1}^n X_i + \hat{\beta}_1 \cdot \sum_{i=1}^n X_i^2 = \sum_{i=1}^n X_i \cdot Y_i.$$

Άρα,

$$\hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X} = \bar{Y} \quad \text{και}$$

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot (Y_i - \bar{Y})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

Σημείωση: Οι $\frac{\partial S}{\partial \beta_0} = 0$ και $\frac{\partial S}{\partial \beta_1} = 0$, λέγονται πρώτη και δεύτερη κανονική εξίσωση αντίστοιχα.

Τώρα, από την (1) και απο τις πιο πάνω εξισώσεις, έχω:

$$\left. \begin{array}{l} E(Y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot X \\ \hat{Y} = \hat{E}(Y) \end{array} \right\} \Rightarrow \hat{Y} = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot X \quad (2)$$

Για $X = X_i$, η τιμή της $\hat{Y}$ από την (2) συμβολίζεται με $\hat{Y}_i$ και $\hat{Y}_i = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot X_i$ (εκτιμώμενη τιμή της Y για $X = X_i$).

Παρατηρήσεις:

(1) Ένας άλλος τρόπος εκτίμησης των β_0, β_1 είναι η ελαχιστοποίηση των απολύτων

τιμών των ε_i , δηλαδή, $\min_{\beta_0, \beta_1} \sum_{i=1}^n |\varepsilon_i| = \min_{\beta_0, \beta_1} \sum_{i=1}^n |Y_i - \beta_0 - \beta_1 \cdot X_i|$.

Η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων πλεονεκτεί στο ότι παραγωγίζεται παντού, ενώ οι απόλυτες τιμές δεν παραγωγίζονται στο 0.

(2) Εναλλακτική μορφή του $\hat{\beta}_1$:

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot (Y_i - \bar{Y})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

$$\text{Αλλά, } \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot (Y_i - \bar{Y}) = \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot Y_i - \bar{Y} \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) = \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot Y_i .$$

$$\text{Άρα, } \hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot Y_i}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}, \text{ αλλά θέτοντας } \kappa_i = \frac{(X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}, i = 1, 2, \dots, n,$$

έχουμε ότι: $\hat{\beta}_1 = \sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot Y_i$, δηλαδή βλέπουμε ότι το $\hat{\beta}_1$ είναι γραμμικός συνδυασμός των παρατηρήσεων Y_i .

Ισχύει ότι:

$$\sum_{i=1}^n \kappa_i = \sum_{i=1}^n \left[\frac{(X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} \right] = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i - n \cdot \bar{X}}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = 0$$

$$\sum_{i=1}^n \kappa_i^2 = \sum_{i=1}^n \left[\frac{(X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} \right]^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{\left[\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 \right]^2} = \frac{1}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

(3) Εναλλακτική μορφή του $\hat{\beta}_0$:

$$\hat{\beta}_0 = \bar{Y} - \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n Y_i - \left(\sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot Y_i \right) \cdot \bar{X} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{1}{n} - \kappa_i \cdot \bar{X} \right) \cdot Y_i ,$$

$$\text{όπου } \kappa_i = \frac{(X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}, i = 1, 2, \dots, n .$$

Παρατηρούμε ότι και το $\hat{\beta}_0$ γράφεται σαν γραμμικός συνδυασμός των παρατηρήσεων Y_i και επιπλέον βλέπουμε ότι δεν εξαρτάται από το $\hat{\beta}_1$ (όπως στην αρχική του μορφή).

(4) Εναλλακτική μορφή για το εκτιμώμενο μοντέλο:

$$\hat{Y} = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot X = (\bar{Y} - \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X}) + \hat{\beta}_1 \cdot X = \bar{Y} + \hat{\beta}_1 \cdot (X - \bar{X}), \text{ δηλαδή για } X = X_i \text{ θα έχω}$$

$$\hat{Y}_i = \bar{Y} + \hat{\beta}_1 \cdot (X_i - \bar{X}).$$

Άρα παρατηρούμε ότι δεν χρειάζεται να γνωρίζουμε το $\hat{\beta}_0$ για να εκτιμήσουμε το $\hat{Y}$.

(5) Για την εκτίμηση των $\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1$ δεν χρειαστήκαμε καμία πιθανοθεωρητική ιδιότητα για τα $Y_i, i = 1, 2, \dots, n$, δηλαδή, η κατανομή των Y_i δεν επηράζει καθόλου την εκτίμηση των $\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1$.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ
ΕΚΤΙΜΗΤΡΙΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΩΝ

Χρειαζόμαστε υποθέσεις για να μελετήσουμε τις ιδιότητες των $\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1$. Οι υποθέσεις μπορούν να εκφραστούν είτε μέσω των σφαλμάτων ε_i είτε μέσω των παρατηρήσεων $Y_i, i = 1, 2, \dots, n$.

A) Μέσω των σφαλμάτων $\varepsilon_i, i = 1, 2, \dots, n$:

(1) Υποθέτουμε ότι $E(\varepsilon_i) = 0, i = 1, 2, \dots, n$.

(2) Υποθέτουμε ότι $Cov(\varepsilon_i, \varepsilon_j) = 0, i \neq j, i, j = 1, 2, \dots, n$ (ασυσχέτιστα σφάλματα) και $Var(\varepsilon_i) = \sigma^2, i = 1, 2, \dots, n$ (σταθερή). ($Var(\varepsilon_i) = \sigma^2$ είναι ισχυρή υπόθεση)

(3) Πιο ειδικά μπορώ να θεωρήσω ότι $\varepsilon_i \sim N(0, \sigma^2), i = 1, 2, \dots, n$, τυχαίο δείγμα (ανεξάρτητα).

B) Μέσω των παρατηρήσεων $Y_i, i = 1, 2, \dots, n$:

(1)' $E(Y_i) = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_i, i = 1, 2, \dots, n$ (αφού $E(\varepsilon_i) = 0$).

(2)' $Var(Y_i) = \sigma^2, i = 1, 2, \dots, n$ και $Cov(Y_i, Y_j) = 0, i \neq j, i, j = 1, 2, \dots, n$.

(3)' $Y_i \sim N(\beta_0 + \beta_1 \cdot X_i, \sigma^2), i = 1, 2, \dots, n$ (ανεξάρτητες παρατηρήσεις, αλλά όχι ισόνομες).

Παρατήρηση:

Αν ισχύει η (3), ή ισοδύναμα η (3)', τότε ισχύουν και οι (1) και (2), ή ισοδύναμα οι (1)' και (2)'. Το αντίθετο δεν ισχύει.

Πρόταση 1:

Αν ισχύει η (1), ή ισοδύναμα η (1)', τότε $\hat{\beta}_0$ και $\hat{\beta}_1$ είναι αμερόληπτες εκτιμήτριες των β_0 και β_1 αντίστοιχα.

Απόδειξη:

Για το $\hat{\beta}_1$ έχουμε:

$$\begin{aligned} E(\hat{\beta}_1) &= E\left(\sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot Y_i\right) = \sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot E(Y_i) = \sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot (\beta_0 + \beta_1 \cdot X_i) = \beta_0 \cdot \sum_{i=1}^n \kappa_i + \beta_1 \cdot \sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot X_i = \\ &= 0 + \beta_1 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot X_i}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \beta_1 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X}) \cdot (X_i + \bar{X} - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \\ &= \beta_1 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 + \bar{X} \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \beta_1 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 + 0}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \beta_1 \end{aligned}$$

Επίσης για το $\hat{\beta}_0$:

$$\begin{aligned} E(\hat{\beta}_0) &= E(\bar{Y} - \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X}) = E(\bar{Y}) - \bar{X} \cdot E(\hat{\beta}_1) = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n E(Y_i) - \beta_1 \cdot \bar{X} = \\ &= \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n E(\beta_0 + \beta_1 \cdot X_i) - \beta_1 \cdot \bar{X} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \bar{X} - \beta_1 \cdot \bar{X} = \beta_0 \end{aligned}$$

Λήμμα:

Αν ισχύει η (2), ή ισοδύναμα η (2)', τότε $Cov(\bar{Y}, \hat{\beta}_1) = 0$ και $Var(\bar{Y}) = \frac{\sigma^2}{n}$.

Απόδειξη:

$$\text{Γενικά έχω ότι } Cov\left(\sum_{i=1}^n \alpha_i \cdot Y_i, \sum_{j=1}^m \beta_j \cdot Y_j\right) = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \alpha_i \cdot \beta_j \cdot Cov(Y_i, Y_j).$$

Άρα:

$$\begin{aligned} Cov(\bar{Y}, \hat{\beta}_1) &= Cov\left(\sum_{i=1}^n \frac{1}{n} \cdot Y_i, \sum_{j=1}^n \kappa_j \cdot Y_j\right) = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \kappa_j \cdot Cov(Y_i, Y_j) = \\ &= \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot Cov(Y_i, Y_i) = \frac{\sigma^2}{n} \cdot \sum_{i=1}^n \kappa_i = 0 \end{aligned}$$

Είναι επίσης προφανές ότι: $Var(\bar{Y}) = \frac{1}{n^2} \cdot \sum_{i=1}^n Var(Y_i) = \frac{1}{n^2} \cdot n \cdot \sigma^2 = \frac{\sigma^2}{n}$

Πρόταση 2:

Αν ισχύει η (2), ή ισοδύναμα η (2)', τότε $Var(\hat{\beta}_0) = \sigma^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n X_i^2}{n \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$ και

$$Var(\hat{\beta}_1) = \frac{\sigma^2}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}.$$

Απόδειξη:

$$Var(\hat{\beta}_1) = Var\left(\sum_{i=1}^n \kappa_i \cdot Y_i\right) = \sum_{i=1}^n \kappa_i^2 \cdot Var(Y_i) = \sigma^2 \cdot \sum_{i=1}^n \kappa_i^2 = \frac{\sigma^2}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

$$\begin{aligned}
\text{Var}(\hat{\beta}_0) &= \text{Var}(\bar{Y} - \hat{\beta}_1 \cdot \bar{X}) = \text{Var}(\bar{Y}) + \bar{X}^2 \cdot \text{Var}(\hat{\beta}_1) = \frac{\sigma^2}{n} + \bar{X}^2 \cdot \frac{\sigma^2}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \\
&= \sigma^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 + n \cdot \bar{X}^2}{n \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \sigma^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n X_i^2 - n \cdot \bar{X}^2 + n \cdot \bar{X}^2}{n \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} = \sigma^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n X_i^2}{n \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}
\end{aligned}$$

Πρόταση 3:

Αν ισχύει η (3), ή ισοδύναμα η (3)', τότε:

$$\hat{\beta}_0 \sim N \left(\beta_0, \sigma^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n X_i^2}{n \cdot \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} \right)$$

$$\hat{\beta}_1 \sim N \left(\beta_1, \frac{\sigma^2}{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2} \right)$$

Απόδειξη:

Προφανές, αφού τα $\hat{\beta}_0$ και $\hat{\beta}_1$ είναι γραμμικοί συνδυασμοί των παρατηρήσεων, οι οποίες ακολουθούν την κανονική κατανομή και ισχύουν συγχρόνως οι (1) και (2).